

МІСЦЕВА МИРОТВОРЧІСТЬ У ВРЕГУЛЮВАННІ КОНФЛІКТУ

Багінський А. В.,

кандидат політичних наук,

доцент кафедри соціології

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ORCID ID: 0000-0001-5633-4614

У статті досліджується місцева миротворчість як спосіб врегулювання конфлікту. Критика концепції та практики «ліберального миру» зумовила пошук альтернативних шляхів миротворчості, зокрема таких, які би враховували локальні мирні процеси. Інтервенції ліберального миру часто не сприймалися у межах місцевих культурних традицій, адже апелювали до малозрозумілих термінів зі сфери прав людини та демократії. Крім того, схема ліберального миру часто розглядає миротворчий процес статично, де всі актори мають діяти за ніби-то наперед розписаними ролями.

Пошук оптимальної взаємодії міжнародних структур, держави та місцевих суб'єктів триває і досі – залежно від контексту конфлікту він має відмінності у кожному окремому кейсі. Подібна розмаїтість форм місцевої миротворчості зумовлена необхідністю врегулювання конфлікту на рівні всього суспільства впродовж тривалого часу, а широкі верстви населення розуміли та мали довіру до мирних процесів. Територіально-географічне обмеження може створювати перепони у місцевій миротворчості, особливо якщо говорити про її взаємодію з національним миробудівництвом. Крім того, схема ліберального миру часто розглядає миротворчий процес статично, де всі актори мають діяти за ніби-то наперед розписаними ролями. Концептуальна роль «ліберального миру» знайшла свій вияв у сучасних теоріях миру та конфліктів, де миробудівництво було спочатку пов'язане зі створенням або реконструкцією політичних інститутів за західним зразком. Серед розповсюджених форм місцевої миротворчості дослідники розглядають місцеві комітети миру. Ефективність місцевої миротворчості залежить від місцевих лідерів, географічного розповсюдження збройного конфлікту, інтенсивності та драйверів конфлікту. Основні напрями впливу місцевої миротворчості на миробудівництво: здатність посилювати довіру і діалог у суспільстві; забезпечення врегулювання конфліктів на місцевому рівні; укладення мирних угод між окремим конфліктними суб'єктами; забезпечення роботи інфраструктури миру.

Ключові слова: миротворчість; місцева миротворчість; збройний конфлікт; врегулювання конфлікту.

Постановка проблеми. Стандартизованість миротворчих підходів часто може ускладнювати настання сталого миру в суспільствах, що зазнали збройних конфліктів та масового насильства. Подібні підходи навязуються «згори вниз», з боку міжнародних донорів та державних інститутів. Альтернативні форми миротворчості передбачають використання місцевих та традиційних підходів до врегулювання конфліктів, більшої включеності громадянського суспільства до мирних процесів, що є способом забезпечення сталого миру.

Метою статті є з'ясування напрямів впливу місцевих підходів до миротворчої діяльності на миробудівництво.

Аналіз останніх публікацій. Ця проблематика комплексно висвітлена у працях Р. МакДжинті, О. Річмонда, Дж. Ледерака та інших. У працях зазначається досвід використання локальних ініціатив у створенні мирних умов та способів вирішення збройних конфліктів як на місцевому рівні, так і в загальнонаціональному масштабі.

Виклад основного матеріалу. Для вступу в проблематику місцевої миротворчості необхідно розрізнити поняття «традиційний» та «місцевий». «Традиційний» у цьому контексті означає, що практика чи норма має досить довгу історію застосування.

«Місцевий» – діяльність або норма має місцеве походження, хоча зауважимо, що місцеві норми та діяльність не обов'язково є традиційними. Врегулювання конфліктів базується на трьох треках: 1 – дипломатичному, 2– роботі з лідерами громадської думки; 3 – роботі з громадянським суспільством і населенням конфліктної зони на місцях.

Практика ліберального миробудівництва була більшою мірою спрямована на трек 1, тоді як для легітимізації мирних ініціатив необхідно рахуватися з місцевими особливостями вирішення спорів. Критика концепції та практики «ліберального миру» зумовила пошук альтернативних шляхів миротворчості, зокрема таких, які би враховували локальні мирні процеси.

Якщо для ліберальної схеми миру характерною була логіка миробудівництва «згори вниз» (top-down), де зовнішні актори, ООН, міжнародні донори задавали тон миротворчим інтервенціям, то схема миротворення рухається «знизу вгору», посилюючи державні інститути, інфраструктурні проекти і практики миротворчого процесу, легітимізує миротворчі практики на місцях, створюючи довіру серед населення, а отже, сприяє більш сталому миру.

Концептуальна роль «ліберального миру» знайшла свій вияв у сучасних теоріях миру та конфліктів, де миробудівництво було спочатку пов'язане зі створенням або реконструкцією політичних інститутів за західним зразком. Це виявилось на науковому рівні. Р. Мак Джинті підкреслює, що «вплив політології та міжнародних відносин на науку про методи врегулювання конфліктів проявляється в тому, що більшість її основних визначених об'єктів походить від західних державницьких та інституціоналістських концепцій. Тому спостерігається перекид у бік використання держави, бюрократії та формальних політичних процесів (наприклад, виборів або партій) як основних інструментів дослідження схильності до конфлікту чи пасивності» [1, с. 146].

Подолання цих теоретичних «перекосів» зумовило більше комплексне дослідження та розуміння миротворчості у її багаторівневому вимірі. Дж. П. Ледерак у праці «Розбудова миру. Стале примирення в розділених суспільствах» (1997) підкреслює, що трансформація конфлікту передбачає соціальні зміни через інтервенції миротворців на чотирьох взаємопов'язаних рівнях: персональному, міжособистісному, структурному та культурному. Персональний рівень пов'язаний зі зміною індивідів, що залучені у конфлікт, зокрема змінами у самооцінці, фізичному стані, емоційній стабільності. Міжособистісний рівень стосується взаємодії та комунікації людей щодо конфлікту та їхньої надії на майбутні відносини. Структурний рівень зосереджується на змінах у соціальних структурах, доступу людей до ресурсів щодо задоволення базових потреб та інститутів прийняття рішень. Культурний рівень концентрується на змінах у культурних патернах соціальних груп у процесі конфлікту та його врегулювання [2, с. 82–83].

Низка невдач, пов'язаних із реалізацією миротворчих місій за «ліберальним» зразком, зумовила поворот до альтернативних форм миру наприкінці ХХ – на початку ХХІ сторіччя. Пошук оптимальної взаємодії міжнародних структур, держави та місцевих суб'єктів триває і досі – залежно від контексту конфлікту він має відмінності в кожному окремому кейсі. Це впливає на розмаїття форм місцевої миротворчості.

Деякими формами і суб'єктами інфраструктури миру як поєднання миробудівництва та місцевої миротворчості можуть бути:

- національні, районні та місцеві ради миру, довірені та високоповажні особи, які мають добросовісну поведінку, можуть подолати політичні розбіжності та володіють компетенцією і досвідом щодо перетворення конфліктів;
- національні мирні платформи для консультацій і співпраці та координація питань миру між відповідними органами, дійовими особами і зацікавленими сторонами;
- державне бюро, департамент чи міністерство з питань миробудівництва;
- прийняття законодавчих заходів щодо створення національної інфраструктури миру з відповідними бюджетами;
- розширення можливостей національного миробудівництва для установ, суміжних урядових відомств, рад миру та відповідних груп організацій громадянського суспільства (ОГС);
- оновлення та використання традиційних перспектив та методології вирішення конфліктів;
- пропагування спільного бачення суспільства та культури миру [3, с. 49].

Серед розповсюджених форм місцевої миротворчості дослідники розглядають місцеві комітети миру. А. Одендааль підкреслює, що «Місцевий комітет миру» (Local Peace Committee) – це парасольковий термін, а на практиці місцеві комітети миру можуть використовувати різноманітні назви: «районні консультативні ради з питань миру», «районні багатопартійні комітети зв'язку», «сільські комітети з питань миру та розвитку», «комітети з питань відносин між громадами» тощо. Місцевий комітет миру – це всеохоплюючий комітет, що діє на регіональному рівні (район, муніципалітет, місто чи село). Він включає різні спільноти, що перебувають у конфлікті, і має завдання сприяти миру у своєму власному контексті. Місцевий комітет миру доречний у ситуації, коли місцева громада

переживає або перебуває під загрозою насильницького або виснажливого внутрішнього конфлікту. Загалом місцевий комітет миру включає всіх учасників, наголошує на діалозі, сприяє взаєморозумінню, зміцнює довіру та створює конструктивне вирішення проблем та спільні дії для запобігання насильству [4, с. 7].

Подібна розмаїтість форм місцевої миротворчості зумовлена необхідністю врегулювання конфлікту на рівні всього суспільства впродовж тривалого часу, а широкі верстви населення розуміли та мали довіру до мирних процесів. Інтервенції ліберального миру часто не сприймалися у межах місцевих культурних традицій, адже апелювали до малозрозумілих термінів зі сфери прав людини та демократії. Крім того, схема ліберального миру часто розглядає миротворчий процес статично, де всі актори мають діяти за ніби-то наперед розписаними ролями.

Наприклад, у конфлікті в Демократичній Республіці Конго труднощі ліберального миру були пов'язані з «романтизацією місцевих жителів, що давало місцевим акторам ярлики і приписувало їм ролі, такі як злочинець, жертва, громадянське суспільство, проблемні лідери, маргіналізоване місто і сільські маси тощо. Це сучасний еквівалент колоніальної об'єктивації суб'єкта: він перетворює людей на об'єкт, який має (за ліберальним миром) заздалегідь визначене становище та роль. Вони стають оркестрованими акторами у сценарії п'єси про відбудову Конго, в якому дискурс ліберального миру визначає сценарій. Об'єктивація суб'єктів виключає місцеві установи, їх волю та здатність діяти» [5, с. 51].

Серед першочергових завдань соціально-економічного ресурсування – допомагати людям, організаціям та установам зрозуміти і створити категорії мислення та дії, пов'язані з побудовою миру, і розглядати ці категорії як законні та діючі на всіх рівнях населення та протягом усіх фаз прогресування конфлікту [2, с. 88].

Місцева миротворчість може передбачати територіальну й акторну специфіку, укладання місцевих мирних угод:

– *Обмежений територіальний обсяг стосовно ширшої зони конфлікту.* Національний мир, де угоди вирішують конфлікти на національному рівні, іноді звертаючись до території загалом, або там, де національний конфлікт стосується субдержавного утворення, шляхом звернення до цієї сутності. На відміну від цього, місцеві мирні угоди не намагаються охопити цілий регіон конфлікту, замість цього зосередившись на меншій географії, всередині якої зона конфлікту обмежена містом, районом або навіть військовою зоною, яка може охоплювати лише деякі квадратні кілометри. Наприклад, припинення вогню 2015 року, підписане в Худайді (Ємен), обмежувало умови угоди на ділянку між двома будинками.

– *Роль місцевого керівництва.* Місцеві мирні процеси регулярно сприяють місцевим лідерам, включаючи політиків, державним чиновникам, елітам племен, старійшинам громади, організаціям громадянського суспільства та/або релігійним діячам з обмеженим політичним чи військовим впливом поза територією, на яку поширюється угода. Місцеві лідери можуть робити мирні угоди від імені локальних рівнів організації, наприклад вожді племен в етнічних групах або командири батальйонів у рамках військових.

– *Зосередження на питаннях, пов'язаних із відповідною територією.* Місцеві мирні процеси спрямовані зосередити увагу на питаннях, що стосуються динаміки локальних конфліктів, які можуть бути проігноровані державою. Загальні теми в локальних процесах стосуються звернення до місцевих драйверів конфліктів, таких як доступ до води та пасовищ, випасання худоби, а також питань, які намагаються покласти край конфлікту та вирішити його наслідки, таких як відкриття доріг, повернення викрадених та ВПО. Часом локальні драйвери конфліктів можуть відображати динаміку конфліктів на національному рівні або виступати приводом для ескалації конфлікту через шляхи, що пов'язують із національним конфліктом. Місцеві процеси також можуть мати справу із просуванням місцевих проблем, таких як необхідність гуманітарної допомоги або вирішення питань міжгрупової взаємодії в процесі жорстоких зіткнень [6, с. 4].

Територіально-географічне обмеження може створювати перепони у місцевій миротворчості, особливо якщо говорити про її взаємодію з національним миробудівництвом. Розглядаючи кейс тривалого збройного конфлікту у Колумбії, Р. Бретт зазначає, що «асиметрія відносин влади може зрештою обмежити здатність ініціатив на місцевому рівні надавати стійкий та широкий вплив на миробудівництво. У цьому відношенні, хоча ініціативи на місцевому рівні можуть зберігати важливий ступінь автономії з погляду порядку денного, запропонованого учасниками, саме ця автономія приводить до відсутності легітимності з боку держави та суспільства загалом, що може обмежити вплив зазначених ініціатив» [7, с. 23].

Обмеження місцевої миротворчості відзначає і Р. Мак Джинті: «Не потрібно припускати, що традиційна чи місцева миротворча діяльність може бездумно прирівнюватися до чогось «корисного» або до вищої нормативної цінності. Усі миротворчі методи та припущення необхідно скрупульозно перевіряти на предмет актуальності та відповідності меті, замість того, щоб романтично захищати

все традиційне й місцеве або вести дискусії про автентичність (які надають додаткової важливості всьому, що вважається автентичним)» [1, с. 149].

З цього погляду необхідно виокремити основні напрями впливу місцевої миротворчості на миробудівництво:

- здатність посилювати довіру і діалог у суспільстві;
- забезпечення врегулювання конфліктів на місцевому рівні;
- укладення мирних угод між окремим конфліктними суб'єктами;
- забезпечення роботи інфраструктури миру;
- забезпечення включеності ширшого кола соціальних груп у процес врегулювання.

Висновки. Місцева миротворчість виявляє проблему поєднання державних підходів до врегулювання та підходів з боку громадянського суспільства. У формах свого вияву цей різновид миротворчості передбачає як досить інституціоналізовані практики (як-то «комітети миру»), так і окремі місцеві ритуали і традиції, вплив яких на встановлення миру може бути як позитивним, так і мати деякі обмеження, позначені консервативністю цих суспільств. Ефективність місцевої миротворчості залежить від місцевих лідерів, географічного розповсюдження збройного конфлікту, інтенсивності та драйверів конфлікту. Перспектива подальших досліджень пов'язана з окресленням ролі місцевої миротворчості в Україні.

Bahinskyi A. Local peacemaking in conflict resolution

The article examines local peacemaking as a way to resolve the conflict. Criticism of the concept and practice of "liberal peace" has led to the search for alternative ways of peacemaking, including those that would take into account local peace processes. In addition, the liberal peace scheme often views the peace process statically, where all actors have to act in supposedly pre-written roles.

The search for the optimal interaction of international structures, the state and local actors continues to this day – depending on the context of the conflict, it has differences in each case. Such a variety of forms of local peacemaking is due to the need to resolve the conflict at the level of the whole society for a long time, and broad sections of the population would understand and have confidence in peace processes. Territorial and geographical constraints can create obstacles in local peacemaking, especially when it comes to its interaction with national peacebuilding. In addition, the liberal peace scheme often views the peace process statically, where all actors have to act in supposedly pre-written roles. The conceptual role of "liberal peace" found its expression in modern theories of peace and conflict, where peacebuilding was originally associated with the creation or reconstruction of political institutions on the Western model. Among the common forms of local peacemaking, researchers consider local peace committees. The effectiveness of local peacemaking depends on local leaders, the geographical spread of the armed conflict, the intensity and drivers of the conflict. main directions of local peacemaking influence on peacebuilding: ability to strengthen trust and dialogue in society; ensuring the settlement of conflicts at the local level; concluding peace agreements between conflicting parties; ensuring the operation of peace infrastructure.

Key words: conflict resolution, local peacemaking, peace, armed conflict.

Література:

1. Mac Ginty R. Indigenous Peace-Making Versus the Liberal Peace. *Cooperation and Conflict: Journal of the Nordic International Studies Association*. Vol. 43(2): 139–163.
2. Lederach, John Paul. Building peace: sustainable reconciliation in divided societies / John Paul Lederach. *United States Institute of Peace*, Washington, D.C. 1997. 197 p.
3. Van Tongeren, Paul . Increasing Interest in Infrastructures for Peace [online article]. *Journal of Conflictology*. Vol. 2, Iss. 2, 2011. pp. 45–55.
4. Odendaal, Andries. A Comparative Study of Local Peace Committees', New York: UNDP Discussion Paper, December 2010. URL: https://www.un.org/en/land-natural-resources-conflict/pdfs/UNDP_Local%20Peace%20Committees_2011.pdf
5. Goede, Meike de. Consuming democracy. Local agencies & liberal peace in the Democratic Republic of Congo. *African Studies Collection, vol. 57*. Leiden: African Studies Centre. Ipskamp Drukkers, Enschede, 2015. 207 p.
6. Laura Wise, Robert Forster, and Christine Bell. Local Peace Processes: Opportunities and Challenges for Women's Engagement Political. *Global Justice Academy*, University of Edinburgh, School of Law, Old College, South Bridge, 2019. 19 p.
7. Brett R. Lessons Learned Paper: Local Level Peacebuilding in Colombia UNDP, January, 2014. URL: <https://www.undp.org/content/dam/colombia/docs/Paz/undp-co-peacebuilding-2016.pdf>.